

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végeztünk.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltetnek.
Egyes szám ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Nehémiás.

„A menynek Istene ád nekünk jó előmenetelt és mi a kik ő szolgálai vagyunk, felkelvén építünk.“

Nehémiás mondja e szavakat Artaxerxes király pohárnoka, ki szomorú orcával teljesítette udvari tisztét.

Szomorú orcával, hogy az ő királyi urának is feltűnt és kérdést tett felöle :

„Miért szomorú a te orcád, holott beteg nem vagy?“

S felele Nehémiás : „Éljen örökké a király ! miért nem volna szomorú az én orcám, ha az a város, melyben az én atyáimnak koporsói vannak elpusztult.“

És monda a király : „Mi dolgot kívánsz?“ Akkor könyörgö Nehémiás a menynek Istenének és monda a királynak : „Ha jónak tetszik a királynak és ha kedves te előtted a te szolgálád, bocsáss el engemet Zsidó országba, az én atyáim temetőhelyeknek városába, hogy ujjonnan építsen meg azt.“

És tetszék a királynak (és a királyné asszony is együtt ül ő vele) és elbocsátá a prófétát.

Amaz örökké való menyei királynak (a ki együtt ül az Atyával) is tetszik az, hogy az ő szolgálai az ő egyházát, az új Jeruzsálem romlodozó falait építenék.

Ime azért gyülekeznek egybe most a mi prófétáink és főembereink a királynak pohárnokai.

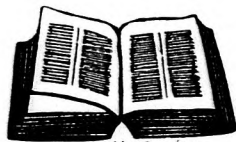
Építsék hát a *romlodozó falakat* és tegyék erőse az egyházat, melynek feje ama megígért Szabadító az Ur Jézus Krisztus.

* * *

Ha kimegyünk a völgyek kapuján és elnézünk a hármás hegyek alján és a lassan folyó négy folyam vidékén, mindenütt romlásra és pusztulásra irányul egyik tekintetünk.

Egy új Nehémiásra volna szükség, ki megjelentené nekünk az Istennek hozzánk való jóakarátját és a királynak beszédit is, melyeket szólott vala az ő kedvelt hívének és az ő felhívására : „Jertek építsük meg Jeruzsálem kőfalait, hogy ne legyünk ezután gyalázatosok.“

Óh építsétek meg buzgó Nehémiások és semmit is ne késlekedjete. A menynek Istene adni fog jó előmenetelt.

Nehémiás 2. rész.

A zsinatról.

(Folytatás és vége.)

A törvénytervezet §§-ainak sorrendjéről gyakorta eltért a tárgyalás a miatt, hogy ha valami fontos eszmét sodort be a vita, a megtámadott §. bizottsághoz útasított s haladt a tárgyalás a §-t átugorva tovább. Így lettek átugorva mindazok a fontos §§-ok, melyek az egyházalkotmányi fokozatos szervek összealkotását foglalják magukban. Ezekhez konferált a magyarországi református tanítók egyesületének kérvénye, melyben a többek közt jogi méltatást, intelligenciájuknak, hivatásuknak és teljesített szolgálatuk fontosságának megfelelő közjogi érvényesülést kérnek maguknak. Ezekhez az az indítvány is, mely a gyülekezeti, respective presbiteri elvet kívánja érvényesíteni a hatósági szervek összealkotásánál. Kényes, de a mellett nagy horderejű kérdés volt mindenik s mindeniknek eldöntése jóformán a zsinat legvégére hagyatott; mit az illetékes felvilágosítás akként indokolt, hogy a zsinati atyák együtt tartásának szempontjából állítottatott fejünk felé ez a minden ülésen reánk eshető damoklesi kard. Az együtt tartás sikerült is, de ennek hasznát nem érte meg az a napokon át tartó izgalom, melynek folyamán az ellentétes álláspontok között csaknem személyessé vált a küzdelem és még lejjebb szállította az a felületesség, mely a többi tárgyakra nézve a folyton függőben levő két divergentiás kérdéssel való foglalkozásnak természetszerű következménye lett.

Nagy kárát vallotta a zsinat mind idő, mind azegyöntetőség szempontjából annak is, hogy nem egy nagy elvi vita során végzett a tanítók jogállásának és a presbiteri elv hatályos érvényesítésének kérdésével, hanem a vonatkozó szakaszoknál újra meg újra megindította az igen keserű hangokat keltett elvi vitát. Szívós volt mindenik álláspont. A statusquo minden kaput hosszú ellenállással védelmezett, a reform minden kaput egyenként megostromolt és betört. Nekünk a győzelem begyógyította sebeinket s így panaszra nincsen nagy okunk, de azért mindig sajnálni fogjuk azt, hogy ezáltal megnövekedtek a keserű összeütközés alkalmai s lett szélesebb és sötétebb az ür a két álláspont képviselői közt. Pedig a statusquo régen megérett a halálra, mi sem bizonyítja ezt mulatságosabban, érdekesebben, mint az a vivisectio, melylyel, mint egyházjogi kísérlettel nem régiben e becses lap hasábjain a „Harmadik rend“ írója halál után próbált gyógyítani s a reform ellen hangulatot kelteni. Majd annakidején talán visszatérek reá, ha ugyan ez idő alatt a cikk

írója jobb belátásra nem jut, vagy talán saját irásának újabb elolvasása után már el is jutott.

A presbiteri elv tisztaságának érvényesítése, a tanítók jogi méltatása épen úgy hozzájárul a zsinat 3. ülészakájának korszakos jelentőségéhez, mint az „Országos református lelkészi nyugdíj- és özvegy-árva gyámintézet“ törvényhozási megalkotása. Csak, hogy fájdalom, míg ama kettő vigan s minden akadály nélkül válhatik valóra, emez utóbbi előtt ott áll egy nagy kérdő jel, mint törvényhozásunk anyagiakat érintő más alkotása előtt: az államsegély nagy kérdő jele, mely a politikai láthatár borúlatának sötétültével arányban növekedik.

Anyagi erőforrásainkat tekintve kissé mérésnek mondható a Calvineum megépítésére való vállalkozás. Erdély, tiszáninnen is különösen — pro domo — dunamellék lelkesülten támogatták és segítették diadalra az eszmét, hogy legyen egyetemes egyházunk hivatalos működésének a székvárosban méltó hajléka. Az eszme szép tagadhatatlanul, megvalósításának szüksége előtt sem lehet szemet hunynunk, de a szükségletek kielégítésének helyes sorrendjét szigorúan kell megállapítani ott, a hol az összes jelentkező szükségletekre nem telik. Nézetem szerint egyházunk szükségleti sorrendjében a debreceni egyetem parancsoló elsőbbséggel áll a Calvineum előtt, emez inkább szükséges representatio, míg amaz életérdek, nem csak egyházi, de magyar nemzeti szempontból is. A Calvineum már elvileg felépült a zsinaton, a debreceni egyetem pedig az iskolaügyi bizottságnál késik az éji homályban. De előkerül, mert a tárgyszorozatba felvételre és mert fontosságánál fogva levét magáról minden feledtetési kísérletet s ha előkerül a többi kerületek részéről legalább annyi melegséget kérünk iránta, mint a mennyi a Calvineummal szemben megnyilatkozott, mert ha a zsinat az egyetem kérdését mostohán elejti s kiveti az egyetemes egyházat közösen érintő életkérdések sorából, akkor a tiszántúli egyházkerületnek minden újabb alkotásra szánt fillérét az egyedül hagyottnak scrupolozításával az egyetemre kell fordítani, akkor pedig nekünk a Calvineumra sem telik.

Az egységes liturgiát nem lehetett megteremteni. Tény, hogy nincs előkészítve és megérve a dolog, az ágendás könyvek különbözősége szokás-territoriumokat teremtett, ezek háttérrel ép azzal az eszközzel lehet lebontani, mint a mivel fel lettek építve. Ágendás könyv kell, mely lassanként átal gyúrja az eltérő gyakorlatot s akkor minden döccenés, minden ellenszenv nélkül áll elő az egységes liturgia.

Az új énekes könyv ügye keltett még na-

gyobb érdeklődést és mondhatni szenvedélyes vitát, melynek utó hangjai a sajtót is izgatták hosszabb ideig. A zsinat bizottságot küldött ki azzal a megbizatással, hogy a próba énekeskönyv további sorsára nézve a kerületek véleményének mérlegelésével adjon a zsinat elé javaslatot. Mivel a kerületek egyike sem tartja megfelelőnek a próba énekes könyvet arra, hogy minden változtatás nélkül kötelező egységes énekeskönyvül gyakorlati használatba vétessék, a bizottság ez idő szerint alig tehet egyebet, mint azt, hogy zene és versköltők bevonásával magát kiegészítve megkezdi a revisiót figyelemmel a hivatalos és magán bírálatok által felszínre került méltánylandó kifogásokra és tanácsokra, s aztán ha ezzel elkészül, ad egy másik próba énekest.

A 4. ülészak rövidnek ígérkezik, félek, hogy a politikai helyzetnek mostani szerencsétlen stádiumában, a nyílt levelek és politikai evolúciók forgatagában csak egyik fülünk és egyik szemünk lesz a zsinaté.

Dr. Baltazár Dezső.

A debreceni református Kollégium története adattári alakban.

(66. Folytatás.)

A főiskola ősi egységének felbomlása, külön igazgatók alá helyezése.

A) A gymnasium elkülönülése.

A szabadságharc leveretése után az osztrák hatalom munkába vette a közoktatási rendszer újra szervezését; első sorban a német gymnasiumi tervezetet (organisations Entwurf) tette hazánkra is kötelezővé, így az iskola önkormányzatába eddig párja nem található módon beavatkozott, követelte nyolc osztályu gymnasium létesítését az akadémiától függetlenül, külön tanári karral és igazgatóval; 1850. okt. 21-én Szoboszlai felhívására a tanárkar hozzá látott az elkülönítés fokozatos keresztülvételéhez.

Az átmeneti idő 1852/3. tanév végén zárul; ekkor állt ez idő szerint utoljára a gymnasium az akadémiai és így ugyanazon egy igazgató alatt, az akadémiai fő névkönyvbe vezetve, az 1. és 11. bölcsészeti szak címébe, de már gymnasiumi 8. és 7. osztály nevezés is oda téve; az akkori 8. osztálybeliek száma volt 56, a 7-iké 48, e két felső osztályban a bölcsészetszaki akadémiai tanárok tanítottak, az alsóbb latin osztályokban az eddigi köztanítók.

Az önálló elkülönülés 1853/4. tanévre esik. Meglett a kívánt 12 rendes állandó tanár és külön igazgató, a külön kormányzás bizonyító jele a külön tanárkari jegyzőkönyv (Protocollum) mely latin nyelven vezetetik, miután a ministeri rendelet a német vagy latin nyelvet megengedte; tanárkarunk a latint választotta.

Szoboszlai előtt a tanárkar 1853. okt. 1. testületileg megjelent, felolvastatott a vallás és közoktatási

miniszter ez évi augusztus 10-iki Resolutioja (13.978 és a kibocsátvány 6974/887. szám alatt.) melyben a választott igazgató és tanárok — még most ideiglenesen — megerősítést nyertek hivatalaikba; s a gymnasium nyilvánossági joga megadatott, a kollégium többi alkatrészeitől elkülönözött önálló tanintézetként. Az érettségi vizsgálat tartás joga 1854. jan. 23-án 1019/97. sz. a. jött meg. Az 1853. dec. 20-iki jkönyv hitelesítését minden tanár saját kezével aláírta. Az első tanárkar tagjai Kovács Pál igazgató (director), Tüdös János jegyző, Kiss András, Lengyel Zsigmond, Osterlamm Ernő, Szekeres Pál, Félegyházi Bénéiamin, Szegedi Sándor, Tóth József, Némethi Lajos, Ladányi Gedeon, Gelencei Pál. (Protocollum 27. sz.)

Az 1852. évben még az 1—6. latin iskola köztanítói voltak: Ladányi, Félegyházi, Tüdös, Németi, a korábbi tanítói fizetést huzzák, de már 1853-ban, ők is mint tanárok az évi 630 frtot nyerték.

Az 1-ső évi latin jkönyv 18. fősor alatt tartalmazza a gymnasium az évi ügyeit, a 17. protocollumban 1-ső szám alatt található a főnévsor; év elején volt a nyolc osztályban 380 növendék, év végén 345. A jegyzőkönyveket be kellett mutatni egyenként a váradi tankerület igazgatóságának (ezért van külön tartva mindenik protocollum) s az inspector alájegyezve küldte azt vissza. Az első kötet 1853/4. végén magyarul a „teljes gymnasium szerkezete“, utána a német szöveg és a fegyelmi törvények. E fegyelmi törvény magyarul külön kiadatott mindenki által megszerezhetővé tétetett.

A külön jkönyv 2. nagyobb kötetében 1854/5-től 1857/8. tanéveket foglalja magában. Itt is minden tanár aláírja a külön felterjesztett jkönyveket, s némelyik már Bécsből és német háttérrel érkezik vissza. Az V. jkönyv (1854. december 31.) felülhúzás után leérkezvén, a váradi Helytartósági Osztály „gratiosum intimatum“-a azt jegyzi meg, hogy a 7. osztályban tanított vallásanyag a symbolika (a különböző ker. felekezetek tanainak és szerzetéseinek összehasonlítása) tanítása felől hogy nyilatkozzék a tanárkar, vajjon az az ifjúságra nem inkább káros és idegen, hasznos és üdvös helyett. (9. protocollum: a) Erre adott válasz lényege vala, hogy a kölcsönös türelem nem esorbíttatik az által. A 12. protocollomban beterjesztve a főnévsor, évelején a növendékek száma 402 volt: év végén 359. Azután magyarul feljegyezve a tanév folyamán a négy felső osztályban fogalmazásra kiadott feladatok.

Az 1855/6. tanév fő jkönyvében (1855. okt. 28.) meghatott kebellet jelenti az igazgató, hogy két hónap leforgása alatt a „Debreceni Athene“ oszlopaiból sokat elragadt a halál. (Szoboszlai P. István meghalt aug. 14., Fésüs András debreceni lelkész és e. ker. főjegyző aug. 27., Tóth István jogtanár szept. 5., Vecsei József bölcsészettanár szept. 12. „multis bonis flebiles.“

A tanárkar és ifjúság okt. 14-én az oratóriumban gyászemlék ünnepélyt tartott Szoboszlai emlékezetére, azon „Antistesnek a ki tanügyünk terén új korszakot kezdett.“

A német nyelv elleni küzdelem.

Kérdést intézett az e. kerületi gyűlés (1855. aug. 5.) 23. száma értelmében Balogh Péter helyettes superintendentus a tanárkarhoz (felsőbb rendeletre), vajjon a német nyelvben teendő nagyobb előhaladás végett, nem volna-e megkezdhető az 1-ső osztály 2. felévében a német olvasás és írás? A tanárkar neveléstani okokból alapos válaszul adta, hogy egy évben három nyelvnek

tanítása, tehát a németnek az 1-ső osztályba bevezetése a gyenge korú növendékekre nézve nehézségekkel jár; a magyar nyelv óráinak kevesítését vonná maga után, ez pedig itt első rangú szükség, nem tartja lehetőknek. (1. jk. 9. sz.) Az 1855. okt. 26-án 14.232. sz. a. kiadott felsőbb rendeletre (intimatum) a gymn. 2. osztályában hetenként 4 órán a német nyelvtan megkezdett, s fokozatosan minden osztályban folytattatott.

A tanári ülések rendszeren a helytartóságtól „és felső hatóságoktól érkezett kegyelmes rendeletek” (gratiosa intimata) olvasásával kezdődtek, ilyenek rakásával érkeztek rendszeren „igy p. o. 1856-ban első ülésben 8 rendelet nyert beigtatást. A helybehagyott tankönyvek minden tanágnak, bevétni rendeltettek.

A németül tanítás tárgyában kelt felhívásra a tanárkar 1856. márc. 2-án adta meg véleményét, az idegen (német) nyelven tanításban veszélyeztetés nélkül *még most* többet tenni nem lehetne, mint a német nyelvtant az 5. és 6. osztályban, és az osztrák birodalom statisztikáját a 8. osztályban németül tanítani. (V. protoc. 2. a.) Ez kísérletbe is vétetett a következő félévben (a germanisatio kezdete.) Már az 1-ső osztályba is be kellett vinni a német nyelv írását olvasását.

A csász. közoktatási miniszterium által kiadott határozatot a váradai Helytartósági osztály 1855. febr. 18-án 1437. sz. a. kelt leiratával megküldötte a tanárkarhoz útmutatásul (cynosura) mikép kellessék jövőre az iskolában előadási nyelvül (vehiculum.) a németet használni. E rendelet nagy megdöbbenést keltett. A tanárkar 1855. ápril. 19. terjeszté fel „alázatos véleményét” (Demissum opinatum) a magyar tannyelv védelmére, még pedig szép latin nyelven. (már magyarul védni sem lehetett anyanyelvünket.) Külön olvasható a X. jkőnyv melletti függelékben. Mély elvein nyugszik az a neveléstannak, gazdag megkapó tétéleivel, mint szüle gyermekéért, oly szeretettel áthatva az anyanyelv iránt, mondják benne a dönthetetlen érveket „a tudomány mélyebb rejtekeibe juthatás legbiztosabb útja a hazai nyelv, a gyermeki kor kezdetétől az a nyelvek nyelve, és a legjobb magyarzó, a homályosokat az világosítja meg, az idegen nyelv túlterhel, testi, lelki erőt kimerít, még a tudományoktól is elidegenít. Kérve kéri, égő érzettel a minisztériumot, hogy a korábbi rendeletre (1854. december 16.) helyezkedjék, miszerint „a tanítás azon nyelven történjék, a mely a növendékeknek ismeretes, és a melynek segélyével a tanbeli siker elérhető, ezután is azon nyelvet használjuk, melylyel eddig éltünk, és *jövőre is* abban megtartassunk.” Az e. Kerület is (1856. aug.) elhatározta, míg felülről a német nyelven tanítás (vehiculum linguae germanicae) ellen beadott kérelemre a leirat le nem jő: minden tantárgy magyar nyelven folytattassék.

A kérelemre leérkezett 1857. febr. 20-ról a felső válasz, hogy a német nyelven tanítás *fokozatosan* léptetendő életbe. A tanárkar (1857. ápril. 5.) ülésében bevarandónak tartja a Kerület döntését. Az e. Kerületi közgyűlés (1857. március) végzésében fájdalommal vette a nemzetiség drága palludiuma ügyében kelt ministeri végzést, s veszélyesnek tartja annak végrehajtását s kényszerítve érzi magát küldöttség által kérni ő felségét, hogy adjon engedélyt zsinattartásra, addig ragaszkodik korábbi határozatához. A Kerületi gyűlés (1857. augusztus) végzése nyomán felhivatott a tanárkar, az akadémiai tanárokkal együtt, az „Entwurf”-nak megbírlására, átnevezésére, fogyatkozásainak s a mi viszonyainktól idegen sajátságainak felderítésére, a tankönyvekre nézve is,

hogy a tanterv az akadémiai tanfolyammal összhangzásba hozható legyen.

Érdekes a X. jkőnyv (1858. május 10.) melybe beigtatva van az e. Kerület 1858. évi 35. sz. végzése még pedig magyarul, azon indokolással, hogy az idegen nyelvre (in linguam peregrinam) fordítás által annak igazi értelmén semmi csorbulás ne essék. Szól ez Szücs István kir. iskola tanácsos kiküldetéséről, hogy vegye a debreceni tanítóképzőintézetet állami felügyelet alá. A kerület határozottan tiltakozik a tanácsos beavatkozása ellen, s csak 1791. évi XXVI. t.-c. értelmében ismeri el a felség legfelsőbb felügyeleti jogát, s kéri hogy az 1848. előtti törvényes gyakorlat által vont korlátokon túl ne terjeszkedjék, és *tanintézetünk* közvetlen belügyeibe ne avatkoznék és neki a közgyűlés tudta nélkül segédkezet ne nyújtson. Az önkormányzat jogainak felébredése ez s a tanügyi szabadság-tudat első erélyes megnyilatkozása.

A XIII. jkőnyvvel, mely az érettségi vizsga lefolyásáról számol be, 1858. augusztus 26. lezárul a *latin nyelven* vezetés, utoljára vannak a tanárok egyenként aláírva, kezdődik a nemzeti magyar nyelv korszaka! A tanári jkőnyv magyar szöveggel 1858. szept. 20. nyílik meg s azóta ismét magyar az. Nemzeti felébredés.

(Folyt. köv.)

Balogh Ferencz
hittanár.

TANÜGY.

Az állami igazgatók és a prot. felekezeti érdek.
Vallási türelmesség egy állami iskolában.

Az államnak igen sok baja van igazgatóival. Nagyon, de nagyon sok helyen maga az igazgató a főoka annak, hogy nem úgy mennek a dolgok, amint az egy erkölcsi testülettől, amilyen a tanári kar is, várni lehetne. Sokan keresték a baj okát, magyaróztatták imígy-amígy is e jelenségeket, de kevesen, igazában megmondva senki sem ütött ebben a dologban a szeg fejére.

Mintha restelték volna megmondani az igazságot. Pedig kéznél fekvő oka vagyon, csak azt kell szemügyre vennünk mit kell végeznie egy igazgatónak.

Az ember azt a természetes választ várja reá, hogy az iskola szellemi életének vezetője, az igazgató, jóakaró támogatója a kevésbbé gyakorlott vagy gyengébb tanárnak, hogy úgy az iskola a *tudománynak az erkölcsnek* igazi temploma legyen. Persze ilyen értelemben véve a dolgot, embernek kell lennie a talpán az igazgatónak, s az is bizonyos, hogy ilyen igazgatók nem minden bokrban teremnek. Ehez nem csak mély tudomány, de nagy tapintat és emberismeret is szükséges, elengedhetetlen a léleknek nemessége és harmoniája, nagy társadalmi műveltség. Egy tanári karnak egységes vezetése nem könnyű dolog, mert különféle felfogásu, tehetségü, sőt valjuk meg, társadalmi műveltségü emberekből áll. Az igazgatónak a kormányzás művészetével megáldott embernek kell lennie.

Nem mondjuk, hogy nincsenek ilyen igazgatók de, hogy sok nem ilyen, azt hiába tagadnánk. Ha ennek az okát keressük, első sorban azt a körülményt kell megálapítanunk, hogy a szó igazi értelmében való

tanárok egyáltalán, nem törik magokat az igazgatóság után. Miért? Mert az állami iskolában az igazgató tulajdonképpen nem igazgató, nem az iskola szellemi vezére, hanem első sorban másoló, aki kora reggel, délben késő este az író asztalnál görnyed, rubrikázik, vonalaz és másol. Egy napidijának nincs annyi másolni valója. A betűk ékes szép kiírása, a pompás tetszéssel vonalazás, a kellemesen egyenletes rubrikázás igen dicső foglalkozás lehet, de nem mindenkinek fülük hozzá a foga. Különösen nem kérnek ebből a sebes mesterségből a kiválóbb tehetséges tanárok. Tehát ha ezek nem válnak be igazgatóknak lesznek mások. Mert valakinek csak kell igazgatónak lenni. Ezek aztán csak úgy essenek belé az igazgatóságba hogy a főigazgató irnokaivá válnak vagy mint a tanárok mondani szokták. Vendégei lesznek a tanárvilágnagy csodálkozására történnek is olyan igazgatói kinevezések, hogy a tanárok elképedésénél csak megbotránkozásuk nagyobb. Hiszen ők ismerik legjobban egymás szellemi képességét.

Az ilyen ugorka fára felkapott irnokból lett igazgatónak első dolga azt képzelni magáról, hogy a hatalom dolgában a kínai császár mellette csak holmi falusi kis bíró a tehetségben . . . hozzá foghatót épen nem akad széles e világon. Az effajta igazgatók cselekedeteit rajzolgatni nem tartja magához méltónak mi tőlünk, mert a lelki szegények és minden társadalmi műveltség nélkül szükölködők tetteire kár volna pazarolni a nyomda festéket de egyet nem halgatjuk el, hogy az igazgatónak a legtehetségesebb tanárok esnek áldozatul. Mert nem törik ezek az emberek a tehetséget a magok körében . . . Hogy az igazság hibít ilyenkor egy kicsit az még eddig nem okozott nekik fejfájást, közöktatásunk nagy javára aztán dőcögnek tovább a tanintézetek úgy a mint az ilyen szellemi vezetés mellett lehetséges. Ez általánosságok után térjünk a dologra.

Csak a rideg tényeket adjuk elő. Egy III-ed osztályos protestáns és IV-ed osztályos zsidó tanuló valahol hallott az ismeretes Sleiernacher-féle tételről hogy az Isten lehelle minden teremett dologban benne van. Ezen mint afféle gyermek jámborul vitakozott a negyed gimnázista zsidó tanulóval. Bölesen hozzátették hogy a pokol sincsen. A dolog az utcán történt, valaki halotta miről beszél a 2 gyermek bejelentette az igazgatónak Vas Antalnak. Ez rögtön vizsgálatot indított ez ügyben s a protestáns vallástanár tiltakozása ellenébe mind a két gyermeket kicsapták az intézetből. Igaz iparkodott rájuk az igazgató ur egyéb hibákat is kisütöni, de a fő ok mégis csak ez volt. A protestáns tanulóra. Az a kicsapás végzetessé vált, mint szegény de jeles gyerek Bártfán rokonainál ellátást kapott. Eperjesre ment s nagy szegénysége miatt tanitói pályája megakadt. Csak egy tanító lett szerencsétlenné. Ez a dolog azonban nem ment olyan simán. Az egyik tanár szabadságról hazajövet kikelt az ellen, s kijelentette, hogy a fia is mondhat ilyet, ha véletlenül elolvas valamelyik könyvet az apja könyvtárából: a kínai császár igazgató erre azt felelte, hogy akkor őt is kicsapatja!

Hát nem az inquisitio modern felelevenítése az állami köpenyeg alatt.

Az egyik tanár áttért a protestáns vallásra. Az igazgató ur első kötelességének tartotta, hogy a főigazgatónál áttételét kérje mert — úgy mond — az intézetben sok már a protestáns tanár.

Az állami intézetekben természetesen minden vallásfelekezetnek saját hittanára és külön vallásórája van és pedig egyforma számban minden felekezetnek.

Az igazgató sértő megkülönböztetéssel csak is a római katolikus vallást helyettesítette még pedig rendes tanárokkal és rendes tantárgyakkal. Így a más vallásuaknak nem csak több órájuk volt, de az ily váratlanul kirendelt órák miatt egyéb rendes tárgyakra sem készültek el. Ez eljárás természetesen a szülék közt a legnagyobb felháborodást keltette. Az egyik tanár egy ily helyettesített vallástani óra után az osztály legnagyobb részét készületlennek találta, a mire a tanulók kijelentették, hogy 11 óra után hirdették ki a római katolikus vallástani óra helyettesítését, s nekik 2—3-ig e miatt rendes órájuk lévén, nem készülhettek 2 rendes tantárgyra, mert különben csak 3-tól 4-ig lett volna órájuk. Ezt a körülményt a tanár beléjegyezte az osztálykönybe, annyival is inkább, mert előzetes figyelmeztetésére az igazgató rá se hederített. Az igazgató ur fegyelmi vizsgálatot kért e tanuk ellen. Az ilyenek miatt történt, hogy Artim Mihály országgyűlési képviselő megfenyegette az igazgatót a főigazgatónál a miatt, hogy a görögkatolikusokat üldözi.

A mult év őszén Kletz Gábor tanárt áthelyezték Bártfáról, az igazgató ez alkalommal sürgös teendőjének tartotta felterjesztést tenni, hogy a bártfai állami gimnáziumba csak római katolikus tanárt nevezzenek ki, mert ott már nagyon sok a protestáns tanár.

Egy tanárt rendesen feljelentett, hogy a miniszterium tiltsa meg neki az irodalmi működést, mert sokat ír. Véletlenül ez a tanár is protestáns volt.

De nem folytatjuk tovább . . . Csak egyszerűen kérdjük, lehetséges — e minden felekezet adójából fentartott állami intézetben? És végül azt fűzzük hozzá — ez ügygyel a protestáns konventeknek is kell foglalkozniok.

Figyelő.

KÖZÉLETÜNK.

3000 koronás alapítvány a debreceni egyetemnek.

Alapító levél.

Én alulírott Reichmann Ármin, mint a debreceni izr. hitközség elnöke, abból az alkalomból, hogy a debreceni izr. hitközség arcképmet megfestette, az ujonnan épített székház disztermében elhelyezte és azt ugyanott 1904. évi december 26-án tartott diszgyűlés színe előtt ünnepélyesen leleplezte, az ugyanakkor hozzám intézett üdvözlő beszédre adott válaszom kapcsán kulturális és jótékony célokra összesen 15.000 (Tizenötezer) koronát kitevő alapítványokat tettem, hogy ezzel is tanujelét adjam a közművelődés és közjótékonyosság anyagi előmozdítása iránti meleg érdeklődésemnek. Ezen alapítványok egyikét képezi azon 3000 (Háromezer) koronás alapítvány melyet a debreceni egyetem javára tettem és a melyet, miután az ezen alapítványhoz kötött feltételeim elfogadása tekintetében illetékes helyről mai napig értesítést nem kaptam, a „Debreceni Ev. Ref. Jogakadémia“ javára szóló alapítványnyá átalakítok a következő rendelkezések és feltételek mellett:

1. Az alapítvány: „Reichmann Ármin izr. hitközségi elnök jogakadémiai segély alapítványa“ nevet viselje.

2. Az alapítvány célja a debreceni ev. ref. jogakadémia bármely tanfolyamát látogató bármily valláson levő szegénysorsu, jó magaviseletű és szorgalmas legalább két rendes hallgatót az alapítványi összeg 4% kamataival évről-évre segélyezni.

3. A 3000 koronás alapítványi tőke összeget a mai alulírt napon hitközségi részkötvényekben a debreceni izr. hitközségnél letettem, mely összeg a hitközség által a főkönyvben nyitandó külön számlán kezeltessék és tetszése szerint vagy kölcsönképen felszámítható, vagy gyümölcsöztethető, de mindkét esetben tartozik a hitközség az alapítványi tőke után $5\frac{1}{2}\%$ -ot (öt és fél) százalékot fizetni és pedig 4%-ot minden év december hó első felében a debreceni ev. ref. jogakadémia igazgatóságának a 2-ik pontban körülírt célból nyugta ellenében kiszolgáltatni, a fennmaradó 1 és $\frac{1}{2}\%$ -ot (Egy és fél) százalékot pedig a tőkéhez, annak gyarapítása végett, hozzácsatolni, illetve saját megterheltekként az alapítványi számla javára írni, mely 1 és $\frac{1}{2}\%$ -os kamattöbbletből származó minden 100 (Egyszáz) korona tőkésítendő, mikor is a hitközséget az ezen kamattöbblettel megnövekedett alapítványi tőke utáni 5 és $\frac{1}{2}\%$ kamatfizetés kötelezettsége terheli, mely egészben a tőkéhez csatolandó, mindaddig míg a tőkésített kamatok az 500 (Ötszáz) koronát elérik, mely esetben ennek 4%-a egy 3-ik hallgató és így tovább minden újabb 500 korona alapítványi tőke 4% kamata egy-egy hallgató segélyezésére fordíttassék. Az alapítványi tőke külön biztosítása nem kívántatik. Jogában áll az izr. hitközségnek ezen alapítvány kezelésétől bármikor visszalépni, mely esetben tartozik az alapítványi tőkét tőkésített kamataival együtt a debreceni ev. ref. jogakadémiának készpénzben kifizetni, mikor is alapítvány kezelésének kötelezettsége a debreceni ev. ref. jogakadémiára hárul. Ily esetben a debreceni jogakadémia az átvett alapítványi tőke kamatait tartozik a 2-ik pont értelmében 2, illetve több joghallgató segélyezésére fordítani.

4. A mindenkori alapítványi tőkének az izr. hitközség által a debreceni ev. ref. jogakadémia igazgatóságához beszolgáltatott 4% kamataiban csakis ezen jogakadémiát rendesen látogató, bármily valláson levő szegénysorsu, szorgalmas és jó magaviseletű oly hallgatók részesülhetnek egyenlő részben, kiket erre a tanári kar érdemesnek tart.

5. A segélydíj kiosztása idejének, valamint az e körül követendő eljárásnak meghatározására a debreceni ev. ref. jogakadémia igazgatósága van jogosítva, de egyzersmind kötelezve is van a segélydíj kiosztásának megtörténtéről, a segélyezett joghallgatók megnevezésével az izr. hitközséget esetről-esetre hivatalosan értesíteni, még az esetben is, ha az izr. hitközség az alapítvány kezelését a debreceni ev. ref. jogakadémiára áthárította.

6. A debreceni izr. hitközség az alapítványra nézve a vagyoni felelősséget elvállalni és ennek elvállalását jelen alapító levél aláírásával elismerni tartozik.

7. Ha az adományozásra jogosított tanintézet megszűnnék, az alapítvány kamat jövedelme felett a debreceni izr. hitközség szabadon, de minig csak kulturális célok előmozdítására rendelkezhetik. Ez esetben a debreceni ev. ref. jogakadémia az esetleg a hitközségtől kezelés végett átvett alapítványi tőkét visszafizetni tartozik.

8. Ha nevezett jogakadémia idővel egyetemmé alakíttatnék át és az egyetem felépítése foganatba vétetnék ez esetben az alapítványi összeg az építési költ-

ségek fedezésére felhasználható és tartozik a hitközség fél évi felmondás mellett az alap tőkét tőkésített kamataival együtt az egyetem építését eszközölő hivatalos közegnek kiszolgáltatni, mely esetben jelen jogakadémiai alapítvány egyetemi segélydíj alapítványnyá alakul át, melynek bank kamatai évről-évre a 3. pont rendelkezéséhez képest két illetve több egyetemi hallgatónak segélydíjként kiadandók. E segélyben azonban nem csak jog-, hanem bölcsészeti és orvostanhallgatók is részesülhetnek.

9. Az alapítványt peres és perenkívüli jogügyekben a debreceni izr. hitközség lesz hivatva képviselni.

10. Jelen alapító levél három példányban állíttatott ki és pedig egy a debreceni ev. ref. jogakadémia, egy a debreceni izr. hitközség, egy a saját magam, mint alapítványt tevő részére.

Debrecen, 1906. évi január hó 10-én.

Reichmann Armin.

Elöttünk:

Kertész Lipót.

Guttman Dávid.

17/1906. sz.

A debreceni izr. hitközség képviselőtestülete, tekintettel jelen alapítvány kulturális céljára és az ennek nyomán a hitközség javára fakadó erkölcsi haszonra, szíves készséggel elvállalja az alapítvány kezelését és a debreceni izr. hitközség pénztáránál hitközségi részkötvényekben letett 3000 kor. azaz Háromezer korona összegének erejéig a vagyoni felelősséget, ugyszintén kötelezi magát a jelen alapító levél értelmében a debreceni izr. hitközségre, mint alapítvány kezelőre háruló kötelezettségek pontos betartására.

Kelt a debreceni izr. hitközség képviselőtestületének 1906. évi március hó 4-én tartott üléséből.

(P. H.)

Drucker Mór.

Burger D. József.

alelnök.

jegyző.

KÜLFÖLD.

Külföldi egyházi élet.

E lap egyik előző számában említést tettem azon konferenciáról, a mit az Egyesült államokban élő evangéliumi protestánsok a mult év november havában New-yorkban tartottak. Minthogy már ismerttettem röviden a gyűlés lefolyását, ez alkalommal azon *theologiai mozgató okokat* említem fel, melyek a különböző felekezetek szövetkezésénél főszerepet játszanak.

Dr. Richards lancasteri ref. theol. tanár szerint a XVI. sz-beli reformációnak három olyan eleme van, a mit a XVII. és XVIII. századbéli scholastika nem részesített kellő figyelemben s ez elhanyagolt tényezők napjainkban foglalták el az őket megillető helyöket. Első a *hit által való megigazulás tana.*; e szerint a keresztyenség a hívőknek Istennel való közösségekől származó életök a Krisztusban. Luther, ki megtérésében

személyes tapasztalatok alapján fedezte fel a történelmi Krisztusban vetett hit szükségességét, Richards szerint, helvét reformátor társaival együtt abban tévedt, hogy a történelem Krisztusa helyébe a dogmák Krisztusát léptette és felekezeties jellegű konfessiók köpenyébe burkolták a megigazulás evangéliumi tanát. Ez egyoldalú konfessionális szellem hosszú időn át uralkodott, mindaddig míg Schleiermacher új korszakot nem nyitott. Mivel ő belátta, hogy a keresztyénség lényegében véve személyes meggyőződés, tapasztalás, nem pedig egy halmozott dogmának elfogadása, avagy az egyház testéhez való külső tartozandóság, s mivel a hit által való megigazulás evangéliumi tanával nem tudta összeegyeztetni a görög metafizikát: az érzületre, mint a vallásos élet médiumára fektette a fősúlyt s a keresztyénséget Krisztusnak az emberi lélekben végbemenő életének nevezte. Hatása folytán a régi tanbeli különbözetek vesztettek jelentőségökből s a reformátorokat elkülönítő kérdések nem tisztázódtak, hanem egyszerűen feledésbe mentek. A huszadik századbeli amerikai protestánsizmus belátta azon tényt, hogy az igaz keresztyénséghez egyfelől az evangéliumok Krisztusa, másfelől a Benne vetett hit szükséges s mivel ebben az összes evangéliumi irányzatok egyetértének, csodálkozva kérdezi: mi az oka annak, hogy felekezetekre oszolva állunk egymás mellett és mi az, amiben különbözünk? Mert akár elismerjük, akár nem, akár örömmel észleljük, akár kárhozzátjuk: az amerikai protestánsizmus világnézete a XVI. századbeli atyáinktól sokban különbözik s a főkülönbség az, hogy a különböző felekezetek közelebb jutottak a történelmi Krisztushoz, kit a reformátorok személyes tapasztalataik alapján jól ismertek, de tanrendszerök megalkotásával Benne nem lakoztak.

A prot. felekezetek federálásának második oka Richards szerint a *bibliamagyarítás historico-grammatikai módszerének elfogadásában* keresendő. E methodusban ma már megegyeznek az összes hittudósok, noha következtetéseikben még különböznek. Ma már nincs Amerikában református, lutheránus vagy baptista exegetika s e tudomány a felekezeties dogmatikának és az erőszakolt allegorikus értelmezésnek nem uszályhordozója.

Az egyesülés harmadik oka a *történelmi szellem* iránt való előszeretettel. Ma már az egyház multját, rendeltetését más világításban kezdik látni és ismerni. Senki sem kísérli meg többé e világrészen, hogy a pápai, püspöki, presbiteri vagy kongregacionális egyházi kormányforma bizonyosságait pusztán az ujszövetségben fedezze fel, ha komoly történelmi híreben akar állani. A történelmi szellem előtérbe nyomulása az egyes felekezeteket sok félszagságtól visszatartja s őket nem egyszer tévedéseik belátására kényszeríti.

Ámde tuloznánk, ha az amerikai evangéliumi felekezetek „federatióját” az „unio-val egyenlő fogalomnak vennénk. A különböző árnyalatok Meldenius német lutheránus theologusnak 1627-ben nyilvánított nézetét vallják ugyan: „in necessariis unitas, in non necessariis libertas, in utrisque caritas,” ámde a kötelező és nem kötelező tételeket még nem tudják tisztán megkülönböztetni. Mert míg a federatióban bent levő baptisták az Egyesült Államok prot. lakosság $\frac{2}{3}$ -ának keresztesítését helytelennek, az episkopálisták az itteni prot. lelkészek $\frac{3}{4}$ -ének ordinálását érvénytelennek nyilvánítják: hogyan lehetnének a különböző denominációk valóban egyek a Krisztusban?

* * *

A mult alkalommal az amerikai methodistákról nyújtottam be vázlatos tájékoztató képet e lap hasábjain, most pedig az *episkopálistákat* próbálom ismertetni. Az amerikai prot. episkopális egyház anglikán kivándorlók-ból alakult s az amerikai függetlenségi harcig a londoni püspök felügyelete alatt állott. Seaburg Sámuel lett az első amerikai püspök, kinek szentelését 1783-ban politikai okok miatt megtagadták Angolországban s így a püspöki ordót a skót püspöktől nyerte. Az amerikai püspöki egyháznak 1900-ban 6686 temploma, 4961 papja, (a külföldi állomásokat is beszámítva) 84 püspöke, 430,901 vasárnapi iskolai növendéke, 716,431 urvacsoráló egyháztagja és 16 millió dollár évi bevétele volt.

Az anglikán egyházra gondolva első sorban azon ritualismus jut eszünkbe, a mi ezen egyház egy részét különösen a Pusey és társai hatása folytán hálójába kerítette. A magas egyházi párt Amerikában, hol politikai áramlat nem befolyásolja és korlátozza az egyházak szabad tevékenységét, sokkal erősebb, mint az episkopálismus eredeti hazájában. A ki a new-yorki Szűz Mária, Szt. Ignác, Szt. Albán vagy a chicagói Menybemenetel templomba belép, fogalmat szerezhet magának a tulzott ritualismusról. A bejáratnál szentelt víz áll a hívők rendelkezésére, kik kereszteset vetve és térdet hajtvá haladnak el az oltár előtt, melynek közepébe vörösfénnyel égő lámpa jelöli, hogy „az Ur teste és vére az oltáron van.” Nem elégesznek meg közönséges kereszteset, hanem feszülettel díszítik az oltárt és képekkel a falakat. Mikor kezdetét veszi az urvacsorosztással egybekötött istenítészet, felgyulad az oltáron lévő két nagy gyertya az Ur kettős természetét ábrázolva s még vagy ötven kisebb gyertya. Majd fehér köpenyt viselő gyermek és férfi énekkar vonul be a sekrestyéből követve a papoktól, kik a reverendán, albán és stólán kívül, ez az anglikán papok hivatalos ruhája, még egyéb cifra köpenyegeket viselnek s orgonazengés, chorálének formájában elhangzó antiphonikus elemek előadása után kezdetét veszi az istenítészet olyan fény és pompa kifejtése mellett, hogy a római egyház miséje messze háttérben marad. Mikor az urvacsoravétel ideje elkövetkezik, a hallgatóság (illetve nézőközönség) köréből kevesen jelentkeznek, (Gyakran senki sem,) mivel csak böjtölés után lehet magokhoz venni „az Ur testét és véré,” az idő pedig már délfelé járva kevés önmegtartóztató hívő akad. Így asztán csak a papok élnek az elemekkel és kész a mise, amiből a ritualista papok nem is csinálnak titkot, midőn e esemény jelölésére a „mass” (mise) szót használják. Predikáció nem minden vasárnap van s ha tartanak is beszédet, a fényes miseruhákat lerakva, egyszerű fekete reverendában prédikálnak. Néha ilyen felkiállást lehet hallani a pap ajkairól: „Hail to Mary” (Üdv Máriának.) Ennyiből áll a ritualisták Ave Máriája, a többi résztől még ők is borzadnak. Ha a templomot elhagyjuk, a falon ilytartalmu felírás ötlük a szemünkbe: „gyónás (t. i. fülbe-gyónás) szombaton d. u 3—5 és este 7—9-ig. Az utolsó kenet szentsége minden megkeresztelt egyénnek kiszolgáltatható.” Ha tudjuk, hogy hét szentséget számlálnak, megtaláljuk a római sákramentalis tan hű másolatát. Csak a pápai infallibilitas és a Szűz immaculata conceptiójának tana nem talált még nyitott kapura soraikban, a többi római tévelyek a tulzó ritualistáknál kisebb-nagyobb mértékben fellelhetők. E ritualista papok coelibatust folytatnak és rendesen valamely szerzethez tartoznak.

E futólagos leírásból is tisztában lehetünk azzal,

hogy a különködő rituális párt milyen irányt képvisel. Mi természetesen azt vetjük szemökre, hogy a pápistákat utánozzák, a mit azonban ők határozottan visszautasítanak s tagadják azt, hogy római utáztat volnának, de katolikus voltukkal kérkednek. Mert az episkopálisok szerint „római” és „katolikus” két különböző, ellentétes fogalom (s ebben igazok van) és katolikusnak azon tant vagy szokást nevezik, a mi a ker. egyházban minden időben és helyen általánosan elismert volt. De épen abban tévednek a rituálisok, hogy a katholicitas mértékül a reformációt megelőző időszakot a XVI. század első esztendeit tekintik, a mi pedig már római volt s nem katolikus. Bezzeg, ha az apostoli kor, vagy legalább is a niceai egyetemes zsinatot megelőző századok katholicitását vennék fontolóra, Krisztusnak az oltáron valósággal jelenlevő testéről, fülbegyőnről, utolsó kenetről és egyéb Rómából kiáradt tévtanokról nem beszélnének. Ez esetben feladnák az „apostolica successió-ról” szóló babonás tant is, mely minden tévelygésnek forrása, mely szerint az episkopális püspökök eredetüket szakadatlan sorrendben az apostolokra vezethetik vissza s így az általok végzett ordinálás érvényes, míg a nem episkopális prot. lelkészeké semmis. Mivel az apostoli jogutódságot a római és görög egyházban is elismerik (de ezek tagadják az anglikán ordók szabályszerűségét.) önkéntelenül is vonzódnak a pápa és cár felekezetéhez s ezeknek másnemű tantételeivel és szertartásaival is hajlandók rokonszenvezni.

A rituálista párttal szemben az evangéliumi irányzat áll szemben az episkopális egyház kebelében, azonban ez Amerikában feltűnően győnge és erőtlén. E párt nem misézik hétköznaponként háromszor, hanem csak vasárnaponként oszt urvacsorát, nem gyóntat, vagy szolgáltat utolsó kenetet, istentiszteleti módja mérsékeltebb, józanabb; egyszóval evangéliumi alapokon áll.

Bármennyire is el kell itelnünk az episkopálisok, különösen pedig a rituálisok pártját, be kell ismernünk, hogy érdekes, úgy szólván csodálatos felekezet. Tan tekintetében mily óriási eltérés van közöttük, theologusaik Genf, Róma, Oxford és Moszkva légköre között szabadon választhatnak s mégis egyházok egységes az apostolica successió büvös varázsa folytán! Imakönyvük, mely elfogulatlan bírálók szerint a legfőbbesébb agenda, szigoruan kötött liturgiát s elő s ennek ugyanazon szavait éneklé és mondja magas és alacsony párt, rituálista és evangéliumi irányzatu egyaránt, de másféle értelmezéssel és hangsúlyozással! Benne a szélsőségek találkoznak és engesztelődnek ki s nem hiába mondta egy híres presbyterián tudós hogy az episkopális egyház az Egyesült Államok egyesült egyháza, mely büszkén kérkedik, hogy a romanizmus és protestantizmus előnyeit magában foglalja, midőn mindkettőnek tévedéseit visszautasítja. E felekezet élénk egyháztársadalmi életet folytat, rituális papjaik a socialis és belmissiói mezőkön tekintélyes munkások.

Az episkopális egyháznak egy önálló szektája is van s ennek neve *református episkopális egyház*, mely 1873-ban alakult Cumnius és Cherey püspökök által. E felekezet a rituálista, high church párt tulzásának köszönheti létrejövetelét és a következő pontokban tér el az episkopális egyház hittanától: 1. a püspöki kormányforma régi eredetű és igen ajánlatos, de nem isteni rendelésen nyugvó. 2. a lelkészek csak annyiban papok (priest,) amennyiben az egyetemes papság elvénél fogva minden hívő az. 3. Az Úr teste nem áldoztatik fel napról napra az oltáron s 4. ninesen jelen az Úr

az elemekben testi módon (e két pont pusztán a tulzó rituálistákra vonatkozik, a mennyiben a hivatalos episkopális egyház e tanokat visszautasítja) 5. az ujjászületés nem jár karöltve a keresztséggel. E felekezetnek szelleme evangéliumi, istentiszteletje liturgus és lelkészisége az apostolica successio birtokában történeti. Az 1900. évben az Egyesült Államokban 104 templomuk, 103 lelkészök és 9743 urvacsorázó egyháztagjok volt.

Chicago Ill.

Nánássy Lajos.

A furtai ev. református egyház története.

(Folytatás.)

IV. Rektorok. (Fiuk tanítói.)

- 1720 Gerény István.
- 1721—22-ben a lelkész tanító.
- 1723 Sallai Péter.
- 1724 Sám Mihály.
- 1725 Rámáti Mátyás.
- 1729 Szombati N.
- 1727 Gönczi István.
- 1728 Tabajdi Mihály, a kit innét Darvasra vittek; később Gyula városában lett predikátor.
- 1729 Mogyorósi Sámuel, B.-ujfaluból hozták.
- 1730 Szalai István, kolégista! egy év mulva vissza megy Debrecenbe, és seniorszapot visel. Külföldi akadémiákról haza jöven pappá lett a Duna mellett.
- 1730—36 Szőnyi N.
- Madari János, tiszamenti fi. Nyiri pap lett.
- Vári Sámuel, Szeghalomra ment.
- 1739—48 Meggyesi Sámuel tul a Dunáról jött. Borsra ment, ott halt meg.
- Takács István Püspökiben is szolgált. A szentjánosi csárdánál egyidőben csaplároskodott; innét jött Furtára, innét Darvasra vitték. Később homorogi pap.
- 1748—62 Vári Bálint, Vésztőre ment.
- Komádi Balog István; előbb derecskei rektor, majd itt notarius, Csökmőre viszik notáriusnak, s ott hal meg mint a lányok tanítója.
- Mogyorósi N. Artándról jött, Nyüvedre vitték el.
- Pataki István, ez is Artándról jö.
- 1762—69 Bánfi Törzsök István, Darvasról hozták, mint Furtai jegyző halt meg.
- 1769—70 Hunyadi Márton. Egy hosszú verses bucsuztatója van beírva a halottak anyakönyvébe, a melyet a lelkész kis fia felett mondott 1769-ben. Kötegyánba ment.
- 1771. Nagy István, debreceni mészáros fia. H.-K.-Ujlakról hozták.
- 1773. Szivák István, sápi predikátor fia, később Fugyiban lelkész.
- 1775. Zánoki Dániel, karcagi lelkész fia.
- 1777. Szentiványi István, tuladumai, bicskei fi, atyja lelkész. Töldon lett lelkész.
- 1778—84. Olasz András, mezőgyáni fi, 1784—91. Földesi Nagy Pál. Ennek is be van írva egy verses bucsuztatója a halottak anyakönyvébe, a melyet Szentesi Gy. lelkész fia felett mondott. B.-Sz.-Mártonba ment, később toldi pap.
- 1791—93. Bárány György. Homorógon lesz pap.
- 1793—94. Agod György, B.-Sz.-Mártonból hozták ment Szakálba.

1795—96. Kovács János szakáli tanító.
 1797—1809. Kis Elek, somlyai fi. M.-Sápról hozták.
 1809—11 Gyöngyösi István, élesdi iskola mester, Diószegre vitték.
 1811—13 Nagy Sámuel, okányi leányok tanítója volt.
 1813—20. Kovács Ferencz, debreceni fi. Szolgált Homorogon Furtáról B.-Sz.-Mártonba vitték.
 1821—1855. Császár József, szikszói fi, püspöki praeceptor. Kitünő tanító, a nép vénei szeretettel emlegetik ma is. Meghalt 1855 augusztus 21-én.
 1855—69. Séllei Dániel Borsról, a ki nyugalomba vonulva Furtán telepedik le.
 1868 Vas János, borsi fi, a Tiszán inneni kerületből Poroszlóról hívják meg. Mulatós ember, Adóságot adóságra csinál. Lelkész és esperes hiába intik meg. Ily körülmények között költözik Váncsodra.
 1869—71 Ducsá Lajos, turkevei fi, előbb élesdi rektor. Jó hangú énekes. Pestre megy távirásznak, s idő közileg Nemes Balázs szolgál helyette.
 1871/2 Nagy Sándor keresztesi tanítót hívják meg Szorgalma és bánásmódja által köztetszést aratott, de vissza megy M.-keresztesre, a nagy fiuk tanítójának Keresztesen él mint nyug. tanító.
 1872/3-ban előbb a nyugalomba vonult Séllei Dániel alkalmazták, majd utódja.
 1873-ban Nemes Balázs, turkevei fi. Husz évig szolgált Jelenleg nyugdíjat élvez Berettyóújfaluban él. Utódja.
 1894-ben Kovács Endre, akiben a keresett jó orgonistát megtalálják. Előbb Szárszin, Ócsán, Nagyzerenden, Feketegyarmaton, szolgált.

V. Praeceptorok (leányok tanítói).

A leányoknak a fiuktól elkülönített iskoláztatása még a második letelepülés után kevéssel kezdőthetett. Első tanítók nők valának, mint Szentesi följegyzi. Csapó Jánosné tanító asszony volt sok ideig. Vajda Jánosné sokáig, ezek után következnek tanító emberek.
 1795 Tóth István, ugrai fi, itt halt meg 1765 június 4-én.
 1766. Berényi József, körösladányi preceptor, majd a Furtaiak nótáriusa, később tisztartó Zsákán.
 1767—68 Vetési József, zsakai lelkész fia, később ártándi nótárius.
 1768—70. Kállai Mihály, szeghalmi ispán fia, Tarcsáról jött, Ártándra megy.
 1770-74. Gáti Andrásné Csökmöről, ismét Szántóra költözik.
 1775-80. Kiss Péter, Derecskén lakott, oda vissza is megy.
 1781. Varga Ferencz, Nagy Harsányból.
 1782—87. Nagy Ferencz. Váncsodról hozták Zsákára költözik, hol „a maga házában tanít.”
 1788—92. Szőke Bálint, Dancsházáról. A felesége tanít. Dancsházára visszamennek.
 1791—97. Imre János, a ki Berettyóújfaluból jött Felesége tanít, aki „jó írás gyakorlott asszony,, tanította a furtai leányokat írásra, olvasásra, számvetésre és kótára. Imrét Zsákára viszik, s helyébe hozzák:
 1798-ban nemes Csatári Józsefet, a ki sarkadi születésű; tanítóskodott Mezögyánban, Ungrán. Elbetegesedett, 1800, január 4-én meghalt, az iskolát özvegy vezeti tovább, mignem 1802-ben Ungvárra el nem távozik.
 1802-ben visszahozzák Imre Jánost, a kinek feleségét, Verebi Sárát a nép igen szerette, a jó

asszony a falu szomorúságára 1825 június 26-án halt meg.

1805—807 Karakas Péter F.-Gyarmatról. Az előtt szerepi iskola mester volt. Csökmöre viszik.
 1807—9 Csomós János, Nagyrévről. Az előtt Zsákán lakott, tőlünk Nagyrábéra költözik.
 1809—10 Komáromi Sándor, Mezösasról, odavaló születés.

1811—14 Lovasi József, Szalárdi tanító, Lovasi Péter Nagyszalontani lelkész esperes unokája.

1814—23. Szegedi Miklós.

1823—27 Hajdu István, bihari tanító, az oláhságra viszik jegyzőnek.

1827—30 Sulyok András, petneházi fi, Petneházára költözik.

1830—39 Szőke Bálint, Darvasra ment rektornak.

1839/40. Nagy Sándor ököritói fi.

1840-42 Marton István, Bakonyszegbe távozott.

1842—49. Lengyel János.

1846—47 Dobai János kisujszállási fi.

1847 Kovács Károly, jeles tanító, de megtévelyodott, a hívek száz forintot gyűjtenek a családjának.

1848—49 Ötvös Sámuel Debrecenből.

1850—54 az építés miatt a két iskola egyesített.
 1854—66 Császár Lajos, atyja, a jeles Cs. I. rektor iránt való tiszteletből választják meg, gyarló tanító, hivataláról lemond.

1869—71 Alföldi János, előbb Nagykereki-i tanító H.-M.-Vásárhelyre viszik rajztanítónak.

1871/2-ben ideiglenesen Séllei András, a ki helyett e leánya tanít.

1872. márc. 12. Nemes Balázs, zsakai tanító.

1872. szept. óta Szegheő Lajos, kisujszállási fi, Hivataloskodásának harmincadik évfordulóján az egyháztanács emlék-bibliával ajándékozza meg.

VI. Vallásos erkölcsi élet.

A vallásos erkölcsi életre vonatkozó legrégebb adatokat az az 1765-ből eredett könyv szolgáltatja „a melybe irattak azoknak neveik, a kik ekléziát követtek.” A mintegy harminchárom éven át rendszerített följegyzések arról tanuskodnak, hogy az eklézia követést maga után vonó bűnök leggyakoribbika a parázsnaság. Az eklézia követés nem csak előírt bűnbánati imádságok nyilvános elmondásából, pellengérré állításból állott, hanem olykor korbács is s ha II. József, a kalapos király eltörli is a szigorú büntetést, a presbitérium még később is gyakorolja azt, így pl. 1810-ben Bánfi Erzsébet özvegyasszonyra huszonhetet verettek korbácscsal.

Gyakori bűnök a káromkodás, lopás, verekedés. Az intés, dorgálás, büntetés vagy az absolutió, a feloldás jogát az egyház magáénak vallja s e jogot védi a polgári előjáróság tulkapásai ellen. Így például 1791-ben, mikor az egyháznak ellensége Pap Gergely főbíró, a ki az urbariumkor a behivatalnokok megrövidítésén munkálkodott, káromkodásba esett és Solyom István másod bíró abszolválta, az egyház jegyzőkönyve ez absolutiót „törvénytelennek” minősíti.

Hogy a XIX-ik században aztán a büntetés kiszabása hova tovább a polgári bírák kezébe megy át s az egyházaknak csak a feddés, dorgálás marad, és legfőlebb véleményét ad, a kiszabandó büntetésre nézve példa egy 1834-iki eset, mikor az egyházi előjáróság megfeddi a bűnös leányt és anyját, meg

az ifjút, s a leány keresetét a „külső törvényszékre“ utasítja, azzal a megjegyzéssel, hogy az ifjút tizenkét pálcára kívánja büntetni.

Az újabb időkben a koresmázás, ebből folyólag a részegeskedés és verekedés büne harapódzott el.

1877. december 9-én presbiteri gyűlésen teszik szavá a lakadalmások magokviselését, a mely az iskolába járók erkölcsi nevelését rontja. Az asszonyok boros kancsókkal, pálinkás üvegekkel, zajos lármával jöttek fel az istenházába s állítólag ott bent is kínálgatták egymást részegítő italokkal. A presbitérium a lelkészre bizta, hogy a rendetlenkedőket dorgálja meg; az utcai rend fenntartását pedig a polgári előjáróságtól várja el.

1904-ben a koresmázó legénység fékevesztett rendetlenkedéseit tárgyalja a presbitérium. Megtörtént, hogy a vasárnap délutáni istentiszteletről hazatérők élete veszélyben forgott a templomtól alig 92 méterre fekvő koresma előtt a keresztül-kasul járó revolver golyóknak miatta. Miután az ifjuság vadságát csak a községi előjáróságnak áll módjában erőhatalommal is korlátok közé szorítania, a presbitérium kérelmezte a koresma bezáratását, annyival is inkább, mert a verekedő szenvedélynek három ifju élete lett rövid idő alatt áldozata.

De ennyi vadság miatt elboruló lelkünket vidítsuk fel azáltal, hogy fordítsuk szemünket az egyháziasság, áldozatkészség meglepően szép képeire.

A pusztulás korából ösmerünk egy olyan jellemet, a mely a furtai népnek örök dicsekedése lehet. Az az egyszerű egyházi ez, a ki megmenti a pusztuló egyháznak talán egyedüli kincsét, ezüst urasztali poharát. Magával viszi Derecskére, s meg hagyja fiának, unokájának, hogy ha Furtát újra megülik, s ha a református szent ekklézsia megint életre kél, az ősi örökséget visszaadják. És mihelyt meghallották a falu megülését, Rácz Mihály nevű ember azonnal haza is hozza azt igaz birtokosának.

Az egyház szeretete tehát ősi furtai erény. Ezzel a szeretettel áldoznak az 1771-iki templom építés idején mikor az építési költségek közel ezer forintba ruhtak. Nem győzik felsorolni az adományokat. Hadd álljon itt csak néhány nagyobb; öreg Szabó András öreg Herceg György 30—30 vfrót, Mészáros Mihály 25 vfrót, öreg Erős István 10 vfrót, Orbán István, Fodor Ferenc, Juhász András 5—5 vfrót. Ez időket így jellemzi az akkori lelkész: „olyan szokása volt az ekklézsia tagjainak, hogy a ki mit eladott, az ekklézsianak szakasztott el elsőbb is belőle.“

Az ezernyolcszáztizenötben megkezdett templom építést a prépost segíti elő. A templom építésben különös igyekezetet mutattak, a mint a kromikus följegyzí, a három Juhász János, Horda János, Orbán Herceg István: legtöbbet adakozott Herceg János szabados, különben is a legvagyonosabb ember. „A gondnoki számadásokból kiolvashatjuk, hogy nem csak pénzt, de lábas jószágokat is adományoznak „Isten dicsőségére“ 1823-ban Solyom Jánosné öreg Csapó István, Solyom György egy-egy borjut, Beresi István kurátor egy két éves üszöt.

Az áldozatkészségnek egyik jeles napja 1864 június 16-án mikor a takarékmagtárt alapítják. Az adakozók között első, Ember Károly lelkész tíz köből buzával. A következő évben e célra fordítja a falu az ugar földek hasznát. A magtár rövid idő alatt ugy megerősödött, hogy az 1886-iki adó emelés előtt több éven át a magtár jövedelméből fedezik az egyház költségvetésében mutatkozó hiányt, hanyag kezelőkkel azonban oly sok baja volt az egyháznak, hogy a magtárt 1893-ban pénzé teszik, a befolyt összeget

„szegény alap“ címen a tőkepénztárban kezelik, s mai napon 1602 kor. 50 fillér. Az egyházmegye rendelkezése szerint a jövedelemnek csak negyedrészt használhatjuk fel, a többi tőkésítendő. Jelenleg elaggott volt harangozónkat segítjük belőle.

A hiveket nagyban megpróbálta az 1867-iki és 1872-iki esztendő. Az előbbi évben a templom menyezete készült 3279 frt, az utóbbiban a torony 6800 frt. költséggel, az önkéntes adományok azért el nem maradnak, kiemelkedik Juhász János adománya a ki 120 frton gombot csináltatott a toronyra. 1881-ben pedig megkezdik az orgonára való gyűjtést s 1889-ig közel kétezer forint gyűlt össze önként. Nagyobb adományok e célra: R. Juhász János 200 kor. id. Csapó János, id. Szabó Sámuel, id. Juhász Antal, id. Török István, Juhos Ferenc, Kállai István, id. B. Juhász István, id. Veres Miklós, Herceg Mihály, id. Kállai János 100—100 koronája. 1896-ban a harmadik harang költségeit, a 428 forintot önkéntes adományokból fedezik. Az 1904-iki iskolaépítés költségeinek (közel 6000 koronának) nagy részét is önkéntes adományok teszik, sőt ez uton teremtették meg a lelkészlak építési alapot is, a mi most 3138 kor. 05 fillér, e célra tett szebb adományok: 1902-ben Török István 100 koronája 1904-ben, a férje után néhány hónappal elhalálozó özv. Gellen Istvánné is e célra hagyományozott volna 100 koronát, a rokonság azonban lelkész tanácsára az örök alap fundamentomát veti meg vele. Ezzel tehát megkezdettük az egyházfentartási örök alapot is; érezzük azt, hogy mikor jó földesuraink siri álmukat alusszák, s országunkban klerikális szellem kezd elhatalmasodni: a jövendőt mely súlyos megpróbáltatásokat hozhat egyházunkra, nekünk biztosítanunk. 1904 végéig ez alap 179 koronára szaporodott; de ha tudjuk azt, hogy az önkéntes adományok összege 1902-ben 400 koronán, 1903-ban és 04-ben 500 koronán felül haladt; mikor reményünk van, hogy a hivek áldozatkészsége ezután az egyházfentartási alap felé irányuland; ez alap rohamos növekedését várhatjuk. Hisszük, hogy néhány évtized múlva ez alap segítségével hiveinek válláról az egyházi adó nagy részét levehetjük.

Urasztali fölszereléseinknek, keresztelési edényeinknek nagy része is önkéntes adomány.

Az 1800-as évek elején egy valószínűleg abból az időből eredő leltár szerint volt:

1. Egy ezüst virágos pohár, a pusztulás előtti korból. Rajta nincs egyéb írás, mint a fenekén késsel karcolt A. (valószínűleg) Andreas Naszályi, a talpán pedig D. I. (vajjon nem Décei János nevének kezdő betűit akarják-e jelenteni, a kinek lelkészkedése idejében kerülhetett a pohár haza Derecskéről?)

2. Ön kannák. A nagyobbikat részben Győri István, részben az ekklézsia szerzette két vonás forintokon 1761-ben. A kisebbiket az ekklézsia egészen a maga költségén vette 1767-ben.

3. Két öntányér. Ajándékok.

4. Egy öntál; az ekl. vette 1767-ben.

5. Keresztelő tál as edény, ön. Ezt is az egyház szerzette 5 forintokon. Az ekklézsia neve rajta van és az évszám 1767.

6. Abrosz kettő, egyik veres fejtős vászon a másik sáhos.

7. Kendő négy. Kettő régi kettő uj. A régiek közül a melyek Győri István udvarbíró ajándékai, egyik török patyolat, kék selyemmel kivarrva. Másik is patyolat, ezüstös imitt-amott. Az ujak közül egyik fekete tafotta, másik patyolat.

8. Kenyérseggő kés, két máriáson szereztetett 1767-ben Debrecenben.

9. Egy zöld kancsó, melyben a kommuniókhoz való bort szokták elhozni. Tiszt. Naszályi uram ajándéka; és egy másik kisebb fehér orros, az ekklesia vette bortöltögetéshez.

Ebben a jegyzékben említett kancsók, kendők nagy részben elpusztultak, megvannak az 1., 2., 3., 4., 6. alatt felsorolt tárgyak és a 7. szám alatt említett ezüstös patyolat kendő.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Debreceni főgimnáziumunk beruházási államsegélye.** Főt. Kun Bertalan püspök úr, mint a konvent egyházi elnöke f. é. márc. 20-án arról értesítette debreceni főgimnáziumunk igazgatóságát, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium f. é. márc. 9-én 13157. sz. a kelt rendeletével a debreceni ref. főgimnáziumnak 59000 korona beruházási államsegélyt engedélyezett és útasította a debreceni kir. adó hivatalt, hogy a jelölt összeget az iskola főgondnokánál kezéhez az általa aláírt és a konvent egyházi elnöke által láttamozott nyugtatványra elszámolás kötelezettségével fizesse ki. A miniszteri rendelet szerint a jelen törlesztés után még igényelhető beruházási államsegély 241,000 koronára száll alá.

— **Balogh Ferencz 40 éves tanári jubileuma.** 1866-ban két ifju nagy reményű tanár foglalta el tanszékét a debreceni református kollégiumban. Az egyik néh. b. e. *Tóth Sámuel* a nagytudományu dogmatikai tanár, az egyházkerület és egyetemes egyház híres főjegyzője, a másik *Balogh Ferencz* az új egyháztörténelmi tanszak professora, a lelkesítő előadásáért, nagyszámu dolgozataiért, jellegzetes irányáért kiemelkedő nagy emberünk. Mind a ketten beváltották a hozzájuk fűzött reménységeket, kegyelettel ismerjük ezt el az iránt is, a ki már aluszik az Urban és hálásan kell ezt bebizonyítanunk az iránt is, a ki még él és munkálkodik. Ez az oka egyedül, hogy a két nagy tanár tanítványai közül a Debrecenben lévők nevében egy bizottság fordul a hajdani tanuló társakhoz és felszólítja azokat, hogy a jubileum megünnepléséhez a magok részéről is járuljanak. Ez a hozzájárulás egy alkalmas emléktárgy átnyújtásában és az ünnepi emlékalapítvány összehozásában van megjelölve. Az ünnepély ideje pedig május hó 15-dikére. Az emlékalapítvány viselhetné mind a két nagy tanár nevét, de ez lehet még későbbi megbe-

szelés tárgya. Födolog, hogy a kerület s az illetők figyelme ez ünnepélyre felhivassék s hogy mindazok, kik aranynál drágább javakat vettek e nagy férfiatól, hálájokat leróvják és hogy az isteni kegyelemnek nagy embereinkben való bizonyosságát mindnyájan átérezzük és megértsük.

— **A pátrohai és kocsordi lelkészválasztás** régen huzódó ügye nyert befejezést a napokban. Az egyházkerületi bíróság időszaki tanácsa a pátrohai lelkész választás ügyében a felsőszabolcsi egyházmegye határozatát hagyta jóvá és Balogh József geszterédi lelkészt a pátrohai lelkészi állásban véglegesen megerősítette. Ilyenforma kedvező elintézés nyert a kocsordi lelkész választási ügy, hová *Szabó János* loránt-házai lelkészt választották meg. A választás ellen a hivek egy része feljebbzezzel élt. A feljebbzezés az egyházmegye elutasító határozata után most került volna a kerületi közgyűlés elé. A mint azonban Biky Károly szatmári esperes ur a püspöki hivatallal tudatja, az elégedetlenek táviratilag visszavonták fellebbezésüket, ilyenformán nincs semmi akadály a választás megerősítésének.

— **A Kálvin szövetség** szervező bizottsága felhívással fordul hiveinkhez és jelenti, hogy e nagy fontosságú hivatást maga elé tűzött egyesület márc. 27-dikén fog Budapesten megalakulni. Szerencsét kívántunk ehez az alakuláshoz és e szerencsekívánatunkat ismételjük most is. Nemi hallgatjuk el azonban azon aggodalmat, hogy a Kálvin szövetség, midőn a szociális-kérdés tanulmányozása mellett, annak gyakorlati megoldását is munkába óhajtja venni, némileg túllő a célon. Az egyháznak nem lehet sem a szocialista párt alapjára helyezkedni, sem az u. n. keresztyén szocialismussal az evangélizációt helyettesíteni és a szocialisták ellen küzdeni. Mind a két állásfoglalás egyszersmind politikai állásfoglalás is volna és ezt az egyháznak kerülni kell. Nekünk egyelőre teljesen elég, ha az időket és embereket mozgó áramlattal s annak egyházunk iránti vonatkozásával tisztába jöhetünk és egyenként meggyőződésünknek megfelelő állást foglalhatunk. A régi pátriárkhálizmust úgy sem tudjuk sem visszavarázsolni, sem fenntartani. A tömeg maga kíván a maga sorsáról mint kenyérkereső és mint állampolgár gondoskodni. E törekvéseknek mi útjába nem állhatunk s a mi feladatunk csak az lehet, hogy e feladat helyes elvégzésére hiveinket is ráneveljük és szívöket az egyház és haza iránti hűségben megőrizzük. A többi a könyörülő Istennek dolga.

— **Evangéliumi mozgalmak Makón.** Sok a panasz mindenütt evangéliumi magyar protestáns egyházunk

sivár jelene miatt. Hitközöny sokszor hitetlenség, a ref. öntudat, lelkesedés hiánya s mély seb és baj teszi betegé egyházunkat. Láttuk, éreztük e bajokat immár harmadfélelvi káplánkodásunk alatt is. Am a bajt nem elég csak felismerni, hanem, ha amaz „interna vocatio” úgy sugja, küzdeni is kell azok ellen „a Krisztusért és az egyházért.” Gyenge erőnkkel, tehetőségünkkel, de lelkesedéssel magyar ref. Sionunk felvirágoztatásáért ezért igyekeztünk leborulni a kegyelem trónja előtt, merítve naponként az örök élet vizéből, az erőhöz nagy erőt, a kegyelemhez több kegyelmet esedkelve az ég Urától, harcba indultunk mi is, a tiszántuli kerület, e nagy, 18 ezer lelkes egyházában is a Kristussal a Krisztusért! S hogy az evangélium ügyének ama lánglelkű apostola: Dr Szabó Aladár budapesti lelkész a múlt év november 19-én nálunk járt, lelkesítő tette, harcra buzdító szavával megindítva a lelkeket, az ő működése nyomán megalakult december 8-án a makói keresztény szövetség a Budapesti Bethania-egylet erkölcsi pártfogása, alólírott vezetése mellett s azóta az Úr kegyelme, nagy hálával érezzük, velünk lévén haladunk naponként előre. Híveink nagy örömmel buzgósággal állottak zászlónk alá, s a nélkül, hogy csak egy fillért is kértünk volna tőlük, az önkéntes buzgóság hajtva őket, megkezdte egyik aszony, mert mint mindig és mindenütt itt is a Máriák és Magdolnák járnak elől, az adakozást 100 koronával s ma már, rövid egy hónap alatt 390 koronánk van takarékpénztárba téve céljaink megvalósítására. Minden héten csütörtökön tartunk összejövetelt az egyháztanács termében s a hallgatók között állandóan vannak róm. katolikus, gör. kathok, izraeliták is. Gyermek énekkart szerveztünk, mert fáradozunk egy egyházi énekkar szervezésében. Az „Utmató” szerint a minden napra kiszabott biblia részt olvassuk, magyarázzuk. Szavalkatok, vallásos előadások felolvasások, élénkítik összejöveteleinket. Megkezdettük a vasárnapi bibliai iskolát, ezt az oly hálás s eddigélt itt ismeretlen intézményt is nagy örömmel fogadták híveink. Vallásos iratok, könyvek nagy mennyiségben kelnek el. Városunkban jelenleg két bibliaárús is tartózkodik s biblia is szépen kelnek el, mert szövetségünk egyik legfőbb útja a biblia naponkénti olvasására, tanulmányozására szoktatni híveinket elkezdve a kis iskolásgyermeken, s így az evangélium megelevenítő s életet, adó erőinek bevitelére a szívekbe. Am ez még kezdet. Az életerős belmissió munkát kezdjük meg, ha az Úr jóra vezérlő kegyelme azután is velünk marad, s mi buzgón esedezünk, hogy velünk maradjon. Mindezeket egyedül és kizárólag csak azért irtuk, hogy hátha, főleg ifju, segéd lelkésztársaink közül csak egynek szívében gyullad e sorok nyomán egy láng, mely hasonló munkára készíti őt a szövetségek jelszava szerint „a Krisztusért és az Egyházért,” majd meglátja, milyen boldogságot ad a szívnek, a léleknek az ilyen evangéliumi munkásság s bizony mondom a szekták nem fogják szaggatni egyházunk testét, mert az örök élet vize után szomjuhozó lelkek megkapják táplálékukat az ilyen szövetségek kebelében s a felől nyugottak vagyunk, hogy szövetségünk tagjai közül senki sem lesz szektárius, ám nazarenius aszonyt már láttunk hallgatóink sorában. Most szövetségünk is magtartja márc. 15-iki ünnepélyét, melyen az énekkar énekel, Nagy Ilonka és Pribér Mariska (r. kath.) kisasszonyok szaválnak s a szövetség vezetője tart ker. szelemű emlékbeszédet. Makó, 1906. március 14-én. **Benkeő Viktor** ev. ref. s. lelképásztor.

— **Előfizetési felhívás.** A bécsi béke 300 éves

évfordulója alkalmából május 20-án tartandó emlékünnepi isteniszteletre egy elő utóimával ellátott egyházi beszédet adok ki, melynek előfizetési ára portóval 35 fillér s a befolyó jövedelem egy részét a makói élő ker. szövetség javára fordítom. A mű április 15-én jelenik meg. Előfizetési pénzeket április 1-ig Makóra (Csanád m.) kérem küldeni. Tisztelettel Benkeő Viktor ev. ref. s. lelképásztor.

— **Esküvő.** Görgely Lajos, s.-a.-ulyhelyi lakos pénztári könyvelő folyó hó 18-án esküszik örök hűséget Keeken Nagyváthi Annuska állami ellemi iskolai tanítónőnek. Nagyváthi Fereuc keeki ev. ref. lelkész leányának.

— **A konfirmációra** való előkészítés alkalmából, a Káté használata mellett legyen szabad lelkésztársaim szives figyelmébe ajánlanom **Kis Utmató** cz. füzetkém megszerzését a konfirmálós növendékek részére. Ára 20 fill. 10 példányon felől 10%, 24—80 pl. 20%, 80-on tul 25% engedmény, mutatványt szivesen küldök. Poroszló (Heves m.) Gaál Ferenc ref. lelkész.

— **Nyilvános nyugta és köszönet.** Az orosi ev. ref. egyház templomának építésére újabban adakoztak: Koszta Miklós gyűjtőívén Amerikában 138 kor. 50 fill. Nagy Gyula gyűjtőívén Amerikában 113 kor. Pálincás Bálint 20 kor. Szabadszállási ev. ref. egyház 10 kor. Az itt kimutatott adományok összege 281 kor. 50 fill. Az előbb nyugtázott 833 kor. 98 fillérel együtt 1125 kor. 48 fill. A kegyes adományokat egyházunk nevében megköszönve, a jó szívű adakozókra Isten áldását kérve vagyok Oroson 1906. Márc. 16. Molnár Ferenc ev. ref. lelkész.

— **Orgona avatás Dobrán.** Folyó március hó 11-én nagy ünnepe volt egyházunknak, e népes gyülekezet egészen megtöltötte a templomot. Ott volt a gyülekezetnek apraja, nagyja, öregje ifja, áhitat és meghatottság ült az arcokon, mert már egy hét óta várták epedve, az új orgona megszólalását, a mi ekkor lett átadva a közhasználatnak. A várakozás nem volt hiába való, a szívek hurjai megrezdültek a lélek elbűvölten vált emelkedetté az orgona melán bugó hangjainál oda a hol a csillagos égnék seregei ott fent dicsérik az Istent. A mester Beke Antal hajduböszörményi szakértői vizsgálatok meghívott orgonista művészies játéka meg bűvölte a hallgatóság lelkét. Alkalmi beszéd tartott II kor: IX. 7 verseiből, a jó kedvű adakozót szereti az Isten. Az orgonát Országh Sándor és fia rákospalotai gyáros készítette, dicséri mesterét a szerződésben foglalt feltételeknek a legkisebb részletig megfelel úgy külső alakja, mint pneumatikus csőrendszerrel ellátott belső szerkezete a tökély legmagasabb fokát tükrözi vissza, a szakértő a vizsgálat megejtése után azon véleményének adott kifejezést, hogy az általa eddig megvizsgált orgonáknak ez a koronája s az Országh cég feltűnő haladást tüntetett fel ez orgona precizitását s a céget a legjobb lelkiismerettel ajánlhatjuk egyházaink pártfogó figyelmébe. Az értékes művet Fodor Sándor és neje Erdős Julianna készítették az Isten dicsőítésére. Nem szorul az dicséretre mily szép és nemes elhatározás s istenes lelkek megnyilatkozása e magasztos áldozat, a mai világiás gondolkozás és élet körében. S hogy adományuk a lélek tiszta benső érzetéből fakadt nem volt bennök semmi emberi hiuság bizonyítja az, hogy még nevéket sem ohajtották szokás szerint rá írni. Isten áldása legyen e jó kedvű adakozókon.

— **Eljegyzés.** Bary Gyula istvándi ev. ref. lelkész e hónap 11-én jegyezte el Bodáky Ida kisasszonyt, Bodáky István nagybégányi földbirtokos leányát.

— **Nyilvános nyugta s köszönet.** Az izsnyétei tűzvész által templomát, tornyát, iskoláját, harangját veszített ev. ref. egyház temploma építésére újabb adakoztak: Vértes-Dobozi egyház 1 kor. Sajó-Ecsegi ref. egyház 5 kor. Ceglédi ref. egyház 10 kor. Galamboki ref. egyház 2 kor. Hajduszoboszlói ref. egyház 2 kor. Büdzsentesmihályi ref. egyház 4 kor. Lászlófalvai ref. egyház 2 kor. 30 fill. Artándi ref. egyház 1 kor. Tabajdi ref. egyház 1 kor. Biharnagybajomi ref. egyház 4 kor. Csicséri ref. egyház 10 kor. Tóháti János csicserből 1 kor. 20 fill. Kaposvári ref. egyház 2 kor. Gyomai ref. egyház 4 kor. Záhonyi ref. egyház hívei 4 kor. 56 fill. Zubogyi ref. egyház hívei 9 kor. 50 fill. Nyirbogáti ref. egyház 2 kor. Balavásári ref. egyház 3 kor. 0.7 fill. Uj-Soóvei ref. egyház 5 kor. Mogyorói ref. egyház 2 kor. Sárkeresztúri ref. egyház 1 kor. Alsók-Sarkadi ref. egyház 10 kor. Sárkány Zsigmond áll. állatorvos Kapuvár 10 kor. Szatmári ref. egyház 4 kor. Összesen 100 kor. 63 fill. Az előbb nyugtázott összegekkel együtt 1771 kor. 79 fill. Mely adományokértálás köszönetemet nyilvánítva vagyok Izsnyéten 1906. márc. 14. Mély tisztelettel, Szentimrei József ref. lelkész.

— **Kisujszállási hírek.** Török Imre lelkész-elnök és Gaál Kálmán főgondnok elnöklete alatt a városháza kistanácstermében folyó hó 11-én rendes presbyteri gyűlés tartottunk, melyet Török Imre lelkész hazafias érzelmeiktől áthatott s vallásos érzéseket keltő buzgó imával nyitott meg. Első tárgya Győri Lajos kenderesi lelkész, hevesnagykunsági esperes körlevelének felolvasása volt, melyben a városunkban 1905 március 2-án tartott egyházmegyei rendkívüli közgyűlés határozata alapján felhívta a kebelbeli egyházakkal együtt a kisujszállási ekklezsiát is, hogy boldogemlékü Dorogi Lajos esperes-lelkész síremlékének felállítását, mely kizárólag az egyházak adakozásából emeltetik, adományával mozdítsa elő. Mentsük meg — mondja esperesi körlevel — a nagy férfiú emlékét, mentsük meg nevét; állítsuk méltó emléket, hogy érdemeit s fájdalomukat hirdesse. Presbyterium a felhívástól megindítva s attól a tudattól áthatva, hogy a nagy egyházi férfiú elsősorban a kisujszállási ekklezsiáé volt, elhunytá folytán épen az egyház szenvedett legtöbb veszteséget s emlékét teljes erjéből fentartani igyekezik, nagyobb adománnyal járul a síremlék felállításához. Felolvastatott Nagy István újonnan megválasztott lelképásztorunknak a presbyterium meghívására küldött válasza is, melyben kinyilatkoztatta, hogy az Ur akaratának engedve megválasztását, illetőleg meghívását elfogadja s lelkészi állását presbyterium óhajta szerint folyó év május hó 1-én elfoglalja. A beiktatási ünnepély napjául f. é. május hó 6-a állapított meg s az ünnepély előkészítésével s minden ez ügygyel kapcsolatos intézkedések megtételével gazdasági tanács megbízott. Elnök-lelkész azon bejelentésére hogy 37 egyháztag egyházunkból kilépett s a baptista egyház kötelékébe vétetett fel, az ügy tanulmányozása végett elnökség mellé Pólya Illyés, Szatmári István, Porteleky László, Bodor Lajos és Balázs József presbyterekből alakított bizottság kiküldetett. Főgondnok a Pólya Imre tanító ügyében hozott iskolaszéki határozatra tett előterjesztése folytán presbyterium, mivel hivatásánál fogva a különbözettek kiegyenlítését, s elsimítását, nem pedig növelését és élesítését tartja tisztjének, az eljárást minden irányban beszűkíteti. Az újonnan választott tanítónók közül Balogh Irénnek, Pantó Vilmának s Springer Stefániának megállandósítása

kimondatott s a próba év kikötése nélkül megválasztott Bodorné Józsa Emilia tanítónővel együtt az egyházmegyébe leendő bekebelezetéseket végett esperesi hivatalhoz felterjesztés intéztették. Az 1902—4 évi 30 filléres póttandij ügye, mivel az adóhivatal különféle kimutatásaiából a főösszeg meg nem állapítható, a napirendről egyelőre levétetett. A főgymnáziumi tanulók tandíjelengetése tárgyában hozott gazdasági tanácsi határozat, illetőleg javaslat elfogadtatott. Részint egész részint fél tandíj elengedésben részesült összesen 24 tanuló, kik közül 15 helybeli születésű és lakos. Az Ó-temető telkekül eladását, mivel megfelelő át venni szándékozók által nem ajánlatot fel, presbiterium bizonytalan időre elhalasztotta. A Szeretet március havi száma gazdag tartalommal jelent meg s napról-napra nagyobb kedveltségnek örvend. Ime egy Istennek tetsző vállalkozás, mely másnak is példát mutat. — **Utóirat.** Nagy István új lelkészünk e hó 12-én működése második otthonát, városunkat meglátogatván, két napot töltött körünkben. Ez idő alatt ev. ref. egyházunk iránt buzgó érdeklődéséről tanúságot tett. Meggyőződött bennünket arról, hogy az ev. ref. egyház az elköltözött lelkésznek nemes tulajdonait, különösen szívjóságát, társadalmi téren hasznos tagját, hisszük, majd felkent szónokát is üdvözölheti benne annak idejében. Nemcsak ismeri Ő, — meggyőződésünk szerint — a hit és szeretet fegyvereit, hanem használni is tudja az emberiség javára és az Ur dicsőségére. *r. l.*

— **Levél Nagyszébenből.** Amióta itt látom, hogy valamennyi szász pénzügyintézet mily óriási összeget áldoz évente tiszta jövedelméből köz és jótékony célra (pl. a nagyszébeni általános takarékpénztár tiszta jövedelmének felénél többet, a nagyszébeni földhitelintézet 41%-át s ez így megy mindenütt, a legkisebb falusi szövetkezetben is, a hol szászok laknak) és a mióta itt látom, hogy ezt az oláhok is utánnak csinálják, tudva azt, hogy a magyar pénzügyintézetek nagyon csekély összeget szoktak jótékony célra adni, azóta többször hangoztattam, hogy a Collegium és debreceni református egyház pénzt bankszerűleg kellene kezelni, hogy lenne olyan bank mely ezek céljára jövedelmez. A szász bankok a jelzáloghitelt művelik, szemben a magyar bankok váltóüzletével. A Collegium és egyház bankja szintén a jelzáloghitelt kellene, hogy művelje, hogy a népnek valóban javára váljék. Hanem azt a dadai birtokot nem adnám el. Azért nem adnám el, mert a földbirtok ára folytonosan emelkedik, míg ha eladják, az a vételár soha se lesz többé nagyobb, — sőt mondhatjuk — kevesebb, mert a készpénz kamata mindig kevesbedik. Elhiszem, hogy a birtok ára 5.5%-ban azzal számítva 33,000 kor. jövedelem többletet jelent, de az is bizonyos, hogy mondjuk 50 év múlva nem lehet a pénzt 5.5%-ra kiadni, hanem kevesebbre, ekkorra tehát nem lesz meg a 33,000 kor. többlet, ellenben 50 év múlva a dadai birtokot nem 1000000 k.-ra fogják becsülni és nem 1.200000 k.-t fognak érette ajánlani, ha tehát akkor sem hajtana többet 2.5%-nál, mint most, mégis nagyobb lesz summájában a jövedelem. Azt senki sem tagadhatja, hogy a föld haszonbér folyton emelkedik. Inkább kiadnám apró bérletben hosszú időre és a legintenzívebb földművelést csatornázással megvalósítanám. Szemem előtt a püspökladányi birtokokon, ha jól tudom, a Csákiak által tervezett agráriát tartanám. Ez híveink érdekének sokkal jobban megfelelne, mint parcellázni, — horrendum dictu — egy másik bank közvetítésével, hogy az vegye le a tejfelt. Ha azonban a

Collégium mindenképpen elakarja adni a dadai birto-
kot, akkor a parcellázást teljesítse maga és ne bizza a
tiszapolgári takarékpénztárra, mert az bizonyára nem
ingyen csinálja a dolgot.

— **A püspöktől.** A zsinat elnöksége a mai napon
arról értesített, hogy a zsinatnak Budapesten az ügy-
védi kamara helységében folyó évi március hó 22-ére
kitűzött gyűlését, az ülésteremnek időközben más célra
lett igénybe vétele miatt folyó évi március hó
27. (Huszonhetedik) napjának délelőtti 10 órájára ha-
lasztotta el. Midőn erről a zsinat mélyen tisztelt tag-
jait értesíteni szerencsém van, tiszteletem nyilváni-
tásával vagyok: Debrecen, 1906. március hó—17-én.
a püspök helyett: Dicsőffi J. egyházkerületi főjegyző.

— **Főgimnázium Nagyszalontán.** A nagyszalontai
gimnázium főgimnáziummá fejlesztésének ügye, mint
örömmel értesülünk, a napokban nagy lépéssel közeledett
a megvalósulás felé. A község képviselőtestületének
ugyanis sikerült a vallás és közoktatásügyi miniszter
kiküldöttével, dr. Financzy Ernő egyetemi tanár s
osztálytanácsossal egyezsége lépni és a szerződést
megkötöni. Ez alapon, a kötelezvény értelmében mintegy
százezer koronát vállalt magára létesítendő főgimnáziuma
költségeinek fedezésére Nagyszalonta község; ehhez
járul még a százezer korona, a melyet Biharvármegye
törvényhatósága mult évi egyik közgyűlésen szavazott
meg a főgimnázium céljaira; továbbá a nagyszalontai
ev. reform. egyház is hajlandó a költséghez hozzá
járulni.* ugy, hogy az állam segélyére csak aligszámba
vehető mértékben lesz szükség. A szerződést melynek
egyes teteleit már előzőleg jóváhagyta a vármegye, e hó
elején terjesztette fel Csanádi Jenő járás főszolgabíró
hosszas indokolás kíséretében az alispáni hivatalhoz,
törvényhatósági jóváhagyás kieszközlése végett. A fel-
terjesztés, minthogy a főgimnázium valóságos nemzeti
kulturmissziót teljesít, és mert a szerződés különben
sem ró tulságos terhet a községre, véleményezi a
törvényhatósági jóváhagyást.

Tartalom-jegyzék: Nehémiás. — A zsinatról. Dr. Baltazar Dezső.
— A debreceni református kollégium adattára. Balogh Ferencz.
— Tanügy: Az állami igazgatók és a prot. felekezeti
érdek. Figyelő. — Közéletünk: 3000 koronás alapítvány a
debreceni egyetemre. — Külföld: Külföldi egyházi élet. Nánassy
Lajos. — A turtai ev. református egyház története. —
Különtételek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat.

A beregszászi ev. ref. egyház pályázatot
hirdet egy segédlelkész hitoktatói állásra.

Javadalmazása természetben lakás (butorozott
szoba, egyelőre a másik s. lelkészszel együtt) és
1200, ezerkétszáz k. melyből 1000 k-át az egyház
pénztára fizet, havonkénti részletekben előre,
200 k-át pedig félévi részletekben az állami pol-
gári leányiskola gondnoksága.

* A mint értesülünk 226 hold föld adománnyal és az egy-
ház kezelése alatt álló gimnáziumi alapítványokkal. Helyes, de mit
kap érte viszontszolgáltatást az egyház?

Kötelesség: Heti 17—20 órában hittanítás
az egyháztanács által meghatározandó iskolák-
ban és osztályokban. A lelkészi teendőben se-
gédkezés.

Kellőleg felszerelt pályázatok f. év március
28-ig az ev. ref. egyháztanácshoz címezve, alul-
írottához küldendők. Az állás azonnal elfogla-
landó.

Kallós Tivadar.

ev. ref. lelkész.

Pályázat.

A békésbányai ev. ref. egyházmegyébe ke-
belezett békési lelkészi állomására. Ezen álló-
más évi javadalma: 1. Készpénz 155 forint
40 kr. (310 korona 80 fillért) 2. 33 köből
megrostált gyűlt buza az egyház magtárából.
3. 33 köből gyűlt árpa, szintén az egyház mag-
tárából. 4. ötnegyed telek föld, kaszáló és le-
gelő illetménnyel együtt két tagban, melyet
maga munkáltat, közterheit és adóját azonban
az egyház viseli. 5. 6 öl kemény tüzi fa, ház-
hoz szállítva. 6. A főt. egyh. ker. által az
1858. évben megállapított keresztelési, esketési
és temetési stóla és kiadványokért járó díj. 7.
Tisztességes lak évenkénti meszeltetéssel. 8. 25
évi hivataloskodás után évenként 60 azaz
hatvan o. é. frt. káplántartási pótlék. Jegy-
zet: A hivatalára nézve ifjabb lelkipásztor kö-
telessége az urvacsorával először élni kívánó
iskolás gyermekeket és az után azt szükségrendő
ifjakat is szokott időben a konfirmációra minden
díj nélkül oktatandó s előkészítendő.

Jelzem, hogy az egyház fentebbi díjlevelet
oly módon óhajtaná pénzértékre változtatni,
hogy jövőre: 1. 3000 háromezer korona. 2. Lakás.
3. Stóla alkossák a lelkészi javadalmat. E vál-
tozás azonban csak egyházmegyei s egyházke-
rületi engedély, illetve megerősítés esetén lehet
jogérvényes.

Az állomás I-ső osztályu. A megválasztandó
lelkész az egyházmegyei nyug- és gyámintézet-
nek kötelezett tagja leend.

A kellő módon felszerelt pályázati kérvé-
nyek 1906. ápril. 5-ik napjáig Dombi Lajos es-
peres Gyulára küldendők.

Az állomás 1906. október 1-ső napján el-
foglandó.

Kiss Áron

püspök.

Szabó Sándor

képesített kőműves mester
Debrecen, Kölcsei-utca 18. szám.

Van szerencsém a nagyérdemű építető közönség becses tudomá-sára hozni, hogy 1906. február hó 7-én a kőműves mesterségről magasabb képesítési szakvizsgát Budapesten a m. kir. állam-építészeti mérnöki hivatalnál jó sikerrel végeztem, melyről az oklevelet meg is kaptam s most Debrecenben Kölcsey-utca 18. szám alatt nyitottam meg építési irodámat. Ebből kifolyólag mindenféle építkezést, azok tervezetét és épület javításokat elvállalok, valamint abban a kellemes helyzetben vagyok, hogy a m. kir. szabadalmi hivatal által 32587. f. 1905. a szabadalmazott gyorsan száradó festék-mázak előállításának megszerzése folytán **nyers és salétromos falak szárazzá tételét** eszközlöm anélkül, hogy a falról a maltert levennem, a hibás részeket kijavítom a m. kir. szabadalmi hivatal fentebb hivatott számhatározata folytán megvizsgált és szabadalmazott gyorsan száradó festék máz-bevonása által; a nedves falak már 50—60 perc alatt szárazak lesznek. A festő azonnal festhet és mintázhat reá, és nemcsak, hogy szárazzá teszi a falakat, hanem erősíti és felülmulja az eddigi kísérletezéseket. Ugy bent, mint az utcaifal alsó része és fürdőszobák falai bármely színben előállítható mázzal bevonhatók fényezve vagy a nélkül. **Sem fagy, sem eső meg nem rongálhatja, vízzel mosható s a fal ezáltal a vizet magába nem veszi.** A legolcsóbb árak mellett előállítható, felelőselem mellett bármely háztulajdonos azzal kísérletet tehet.

Ezen festék máz nemcsak falra, hanem vas és pléh-fedésre, valamint sirkerítések feketére, ezüst, vagy bármilyen színben való festésre kitünően alkalmas; ócska bőr, vagy viaszkos vászon-diványokat, vagy székeket ujjá lehet vele tenni fekete vagy bordó színben; nem ragad, 25—30 perc múlva már rá is lehet ülni.

E festék teljesen alkalmas szobapadló festésére és butorfényezésre, sőt felülmúlja az eddigieket, mert 20—30 perc alatt száraz, vízzel mosható, a vasanyagon és pléh-tetön a rozsda képződést megakadályozza. Egyszeri befestés eltart 6—7 évig. Ezen mázak különként is kaphatók nállam. Valamint iskola fali táblák festésére kitünően alkalmas és bárki befestheti vele a táblákat.

Az itt felsorolt munkálatokat a megrendelt időre gyorsan és pontosan, felügyeletem alatt készíttetem.

Midőn a legpontosabb és lelkiismeretesebb

kivitelű munkálatokról a n. közönséget biztosítom, egyben kérem szives bizalmával kitüntetni.

Magamat ajánlva vagyok tisztelettel

Deb. ecen, 1906. március 3.

Szabó Sándor

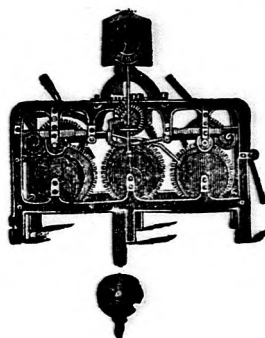
képesített kőműves mester.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege árá 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

REF. ZENEKÖZLÖNY

ből mindenki
kérjen mutat-
ványszámot Sárospatakról.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-
tanya berendezését a legelőnyöseb-
ben eszközi

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Egyházak Hivatalok és Magánfelek részére

Gummi és Rézbélyegzőket

állandó festékpárna, számozógép,
keletesbélyegzőket szakszerű

kivitelben

== olcsó árban szállít ==

az **Első debreceni**

Ruggyanta-bélyegzőgyár és nyomda

Simonffy-u. 5. sz.

Árjegyzék ingyen.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömegesen mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben.
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

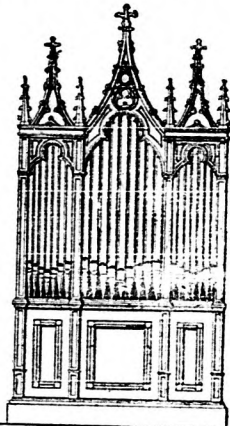
Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos ezekben a szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — ár számítások a különleges munkákhoz. — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári irománytartó fedeleket.*

Országh Sándor
orgona- és hangszergyáros
cs. és kir. udvari szállító
RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy diszoklevéllel” és Ferencz József lovag „renddel” kitüntetve, az 1904. évi veszprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

—Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra
díjmentesen küldetik.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szolid-ságnak olesóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olesóság, tartósság és csinosság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű céget.

NEUMANN M cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.